

Donna J. Haraway

*Staying With the Trouble.
Making Kin in the
Chthulucene*

Duke University Press 2016

1

Staying With the Trouble. Making Kin in the Chthulucene är Donna Haraways ansats att med hjälp av feministisk, antikolonial och posthumanistisk teori, science fiction och exempel på subversiva djur–människa-relationer konstruera alternativa teoretiska figurationer för vårt tillblivande som mänskliga aktörer i en klimatförändrad värld. Här vänder sig Haraway mot begreppet ”Antropocen” som hon menar enbart reproducerar den västerländska myten om mänsklig exceptionalitet som lett oss till denna tillvaro av miljöförstöring och massutrotning som vi nu befinner oss i. Istället väljer hon att använda termen ”the Capitalocene” för att beskriva hur klimatförändringarna är en konsekvens av kapitalism, inte en oundviklig del av mänsklig historia och utveckling, och lanserar begreppet ”the Chthulucene” som dess radikala motpol. Begreppet hämtar inte inspiration från ”H.P. Lovecraft’s misogynistic racial-nightmare monster” (Haraway 2016: 101), den ikoniska skräckfiguren Cthulhu, utan från tentakler, spindelväv och myller som binds samman via symbiotiska nätverk av liv, död och makt.

Väven och vävandet är återkommande metaforer för det ifrågasättande av gränser och binariteter som ligger till grund för Haraways teoretiska ramverk, såväl här som i tidigare verk. På många vis fungerar

Staying With the Trouble som en sammanfattning av Haraways hela forskargärning – i kapitel 5, ”Awash in Urine”, återberättar Haraway sin cyborgmyt genom en berättelse om hur mänskliga och icke-mänskliga aktörer binds samman i ett nätverk av biologi och kapitalistiska intressen genom framtagandet och intagandet av medicinskt östrogen. Precis som i ”Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective” (1988) poängterar hon här vikten av ansvarstagande och situering för skapandet av inte bara hållbar vetenskap, utan också möjliga hållbara framtider. Visionerna om hållbara djur–människa-relationer känns igen från *The Companion Species Manifesto* (2003), och diskussionerna om fakta och fiktion i relation till människans varande, vetenskapande och historieskapande från *Modest–Witness@Second–Millennium.FemaleMan–Meets–OncoMouse: Feminism and Technoscience* (1997).

Den primära diskussionen i *Staying With the Trouble*, om denna typiskt Harawayspretiga bok nu kan sägas ha en sådan, handlar dock om att hitta ansvarstagande sätt att ”stay with the trouble” i en värld där miljökatastrofen redan härjar – utan att ge upp och stillasittande invänta apokalypsen eller hoppas på att framtidens teknik kommer att lösa problemen. Haraway avfärdar båda dessa scenarier som exempel på det antropocentriska tankesätt om människans nystart och utveckling som hon vill komma bort ifrån. Istället försöker hon med sin återkommande slogan ”Make kin, not babies!” att diskutera mänsklig över-

population som ett problem som kräver omedelbar lösning utan att falla tillbaka på rasistiska och anti-feministiska diskurser om populations- och reproduktionskontroll. Haraway efterfrågar ett erkännande av och ett ansvarstagande gentemot de var- elser vi delar planeten med och är ömse- sidigt bundna till, och ett utökande av konceptet ”familj” bortom det biologiska och genealogiska. I bokens sista kapitel, ”The Camille Stories”, exemplifierar hon en del av detta teoribygge genom en sci- ence fiction-novell, ”a speculative fabula- tion” (Haraway 2016: 134), som hon själv kallar det, som följer fem generationer av Camille, ett barn som när hen föds som Camille 1 binds samman med monark- fjärilen i ett symbiotiskt förhållande såväl symboliskt som biologiskt. Novellen följer Camille 1 och hens fyra efterträdare och deras försök att bygga upp hållbara djur- människa relationer i en värld härjad av klimatförändringar.

Att avsluta *Staying With the Trouble* och dess ansats att formulera alternativa sätt att förhålla sig till och förändra vår tillvaro ”on a vulnerable planet not yet murdered” (Haraway 2016: 117) på detta vis, är kanske något av ett riskabelt drag. På sätt och vis fungerar novellen som en illustration över det glapp som finns mellan de lös- ningar Haraway ställer upp och bristen på praktiska, konstruktiva steg för att fak- tiskt nå dit. Exempelvis återkommer hon genomgående till att jordens mänskliga befolkning måste minska utan att tumma på kvinnors reproduktiva frihet (som lika mycket innefattar rätten att tryggt skaffa som att välja bort barn), men ger aldrig

något förslag på hur detta ska gå till eller varför prioriterandet av djur-människa- relationer framför mellanmänskliga sådana faktiskt skulle minska mänskliga födslotal. I Haraways fiktiva framtid har jordens mänskliga befolkning för varje ny generation av Camille sjunkit i antal, men det dyker inte ens upp en övertygande fik- tiv förklaring till varför. Camilles värld, och många av de övriga figurationer och teorier som Haraway presenterar här, ter sig snarare som utopiska hägringar än förankrade strategier för att åstadkomma konkret förändring här och nu.

Dock är just denna visionära, utopiska dimension en av de mest tilldragande och konstruktiva aspekterna av Haraways teoribyggen. Att försöka hitta nya sätt att producera kunskap, att hitta kritiska verktyg som ”are just big enough to gather up complexities and keep the edges open and greedy for surprising new and old connections” (Haraway 2016: 101) utgör en av grundbultarna i feministisk teori, och här blir Haraways utopiska ansats ett högst centralt och viktigt bidrag. ”It mat- ters what stories we tell to tell other stories with; it matters what concepts we think to think other concepts with. It matters wherehow Ouroboros swallows its tale, again” (Haraway 2016: 118); Haraway är inte bara noga med att påpeka hur narra- tiv konstruerar vår förståelse av oss själva och vår plats i världen såväl som vår kun- skapsproduktion, utan har dessutom som ambition att producera alternativa sådana. Hon efterfrågar inte bara nya begrepp att tänka begrepp med; genom att i *Staying With the Trouble* blanda fakta och fiktion,

vetenskap och konst, inte bara i valet av material utan också i valet av teori och metod, liksom i själva framskrivandet av den egna texten, möjliggörs också nya sätt att producera kunskap och vetenskap på, nya sätt att tänka tankar.

Avslutningsvis är *Staying With the Trouble* svår att diskutera som ett fristående verk – större delen av den här recensionen har envist glidit in på diskussioner som snarare rör Haraways forskningsgärning som helhet. Men det är också så jag upplevde *Staying With the Trouble* under läsningens gång – som ett slags sammanfattning av Haraways tidigare forskning, som på samma gång sammanställer, återberättar och vidareutvecklar några av hennes mest centrala och inflytelserika teorier.

Anna Bark Persson

Doktorand i genusvetenskap vid Södertörns högskola

2

Peter Jansson

Själens krypta. En essä om Karin Boyes roman Kris

Lindelöws Bokförlag 2017

I essän *Själens krypta* om Karin Boyes självbiografiska roman *Kris* (1934) försöker Peter Jansson att ”utifrån existensfilosofiska och psykoanalytiska begrepp, samtida vittnesbörd, Karin Boyes övriga poesi och noveller, åskådliggöra hur ett lidande levde kvar och utmynnade i författarens självmord 1941” (Jansson 2017: 15). Boyes självmord står alltså för Jansson i centrum som den viktigaste tolkningsramen för hennes liv och dikt. Som legitimerad psykoterapeut och privatpraktiserande psykoanalytiker (samt dessutom filosof och civilingenjör) blir Jansson den senaste i en lång rad kritiker som velat psykoanalysera melankolikern Boyes dödslängtan och kampen för att övervinna den.

Själens krypta fokuserar på själva krisen i romanen, det vill säga den kristna seminaristen Malin Forsts förälskelse i en annan kvinnlig seminarist och dess religiösa, konstnärliga och filosofiska följder. Trots att Malins strängt religiösa tro verkar sublimeras i ett nytt, livsbejakande kristet ideal erbjuder detta enligt Jansson ingen varaktig lösning och de sista delarna i boken ägnas åt Boyes lidande och död. För Jansson är det viktigt att krisen som Boye/Malin upplever ska uppfattas som både själslig och allmängiltig, vilket innebär att Boyes ensamma röst och vilja att dö – som han menar är vad läsaren hör i *Kris* – kommunicerar ett lidande som